

Journal of Islamic Educational Research (JIER)
e-ISSN: 0128-2069

AKAUNTABILITI PENGKAJI KAJIAN KES BERKAITAN PENGAJARAN GURU PENDIDIKAN ISLAM DALAM MENGINTEGRASIKAN KEMAHIRAN BERFIKIR ARAS TINGGI (KBAT)

ACCOUNTABILITY RESEARCHERS OF CASE STUDY RELATED TO THE TEACHING OF ISLAMIC EDUCATION TEACHERS IN INTEGRATION OF HIGHER ORDER THINKING SKILLS (HOTS)

Mohd Zaidi Bin Mohd Zeki*, Nurul Hijja Mazlan**, Nor Zanariah Talib ***, Ahmad Muhammin bin Mat Jusoh****& Nurulaini Moshidi*****

Article Information

Received:
16.02.2023

Accepted:
28.11.2023

ABSTRACT

Kajian ini dijalankan melalui pendekatan kajian kes kualitatif bagi menerokai permasalahan yang berkaitan dengan pengintegrasian KBAT dalam pengajaran Pendidikan Islam sekolah menengah. Meramandangkan kebolehpercayaan dalam penyelidikan kualitatif merupakan aspek penting untuk mewajarkan kesahihan dan kebolehpercayaan penyelidikan, reflektiviti penyelidik memainkan peranan penting dalam keseluruhan proses pengumpulan dan analisis data. Penyelidikan ini menggambarkan kepentingan akauntabiliti dalam penyelidikan kualitatif. Selain daripada pengetahuan falsafah penyelidikan pendidikan, kajian ini menyumbang kepada pemahaman yang lebih mendalam tentang cara ia direka, termasuk pengurusan data, pengumpulan data dan prosedur analisis data.

Kata Kunci: Akauntabiliti, Kualitatif, Kajian kes.

This study was conducted through a qualitative case study approach to explore the problems related to the integration of HOTS in the teaching of secondary school Islamic studies. Since trustworthiness in qualitative research is an important aspect to justify the validity and reliability of the research, researcher reflexivity plays an important role in the overall data collection and analysis process. This research illustrates the importance of accountability in qualitative research. Apart from the knowledge of educational research philosophy, the study contributes to a greater understanding of how it is designed, including the data management, data collection and data analysis procedures.

Keywords: Accountability, Qualitative, Case Study.

Citation Information: Mohd Zeki, M. Z., Mazlan, N. H., Talib, N. Z., Muhammin, A., & Moshidi, N. (2023). Akauntabiliti pengkaji kajian kes berkaitan pengajaran guru pendidikan Islam dalam mengintegrasikan kemahiran berfikir aras tinggi (KBAT). *Journal of Islamic Educational Research*, 9, 17-26.

PENDAHULUAN

Persoalan berhubung pelaksanaan pengajaran guru dengan mengutamakan kemahiran berfikir merupakan isu yang sering diperkatakan. Hal ini kerana pelaksanaan sistem pendidikan berdasarkan Falsafah Pendidikan Kebangsaan (FPK) sentiasa meletakkan penyetaraan pendidikan dengan keperluan kemahiran berfikir. Sebelum pelaksanaan inisiatif Kemahiran Berfikir Aras Tinggi (KBAT) di seluruh sekolah di Malaysia, penekanan yang diberi adalah terhadap Kemahiran Berfikir Secara Kritis dan Kreatif (KBKK) bertujuan untuk menjadikan murid berminda kreatif, kritis dan rasional (Rajendran, 2008, 2017), seiring

* Teacher at SMK Bandar Utama Damansara (4), Persiaran Bandar Utama, 47800 Petaling Jaya, Selangor. E-mail: zaidium82@gmail.com

** Senior Lecturer at Faculty of Communication and Media Studies, UiTM Shah Alam, 40450 Shah Alam, Selangor Darul Ehsan, Malaysia. E-mail: nurulhijja@uitm.edu.my

*** Senior Lecturer at Institut Aminuddin Baki Ministry of Education Malaysia, 71760 Bandar Enstek, Negeri Sembilan. E-mail: mazlannurulhijja@uitm.edu.my

**** Lecturer at Department of Educational Management, Planning and Policy, Faculty of Education, Universiti Malaya, 50603 Kuala Lumpur, Malaysia. E-mail: muhamminmi@gmail.com

***** Senior Lecturer at Institut Pendidikan Guru Kampus Tengku Ampuan Afzan, 27200 Kuala Lipis, Pahang. Email: nurulainimoshidi@gmail.com

dengan kehendak Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah (KBSM) yang mula dilaksanakan pada tahun 1989. Hal tersebut sebagai kesinambungan pendidikan yang mengutamakan kemahiran berfikir (Rajendran, 2008, 2017). Kementerian Pendidikan Malaysia (KPM) mula memperkenalkan KBKK pada tahun 1989 dan melaksanakan KBKK secara eksplisit di sekolah-sekolah (Mohd Zaidi Mohd Zeki, Noor Musleah Mustafa Kamal, Riyan Hidayat, Nurul Hijja Mazlan & Nurulaini Moshidi (2021). pada tahun 1993 dan disebarluaskan ke maktab-maktab perguruan bermula pada tahun 1994 yang merupakan satu transformasi pendidikan yang kukuh (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2018a; Rajendran, 2008, 2017).

Sehubungan itu, inisiatif untuk terus menjadikan kemahiran berfikir sebagai dasar yang kukuh dalam sistem pendidikan di sekolah tidak berhenti begitu sahaja. Tahun 2013 merupakan tahun perintis transformasi pendidikan abad ke-21 (PAK-21) yang memperlihatkan kemahiran berfikir dalam sistem pendidikan Malaysia diterjemah melalui Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (PPPM) (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2018a, 2018b). Melalui PPPM, pengenalan kepada KBAT (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2018b; Masnah Ali Muda, 2016) diluaskan dalam sistem pendidikan berdasarkan anjakan pendidikan dengan menyediakan kesamarataan akses pendidikan berkualiti bertaraf antarabangsa (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2018a, 2018b). Walaupun dalam anjakan tersebut tidak menetapkan secara khusus subjek Pendidikan Islam tetapi dengan pengubahan kurikulum baharu iaitu Kurikulum Standard Sekolah Rendah (KSSR) dan Kurikulum Standard Sekolah Menengah (KSSM) bagi setiap subjek meletakkan KBAT di tempat yang sesuai dalam membudayakan kemahiran berfikir di sekolah bertujuan pembentukan kemenjadian murid secara holistik (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2018a, 2018b).

Berdasarkan kepentingan KBAT dalam sistem pendidikan semasa, suatu kajian berkaitan masalah pengajaran guru Pendidikan Islam mengintegrasikan KBAT di sekolah menengah secara kajian kes (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021) telah dijalankan. Namun, hasil daripada kajian dijalankan, tercetus idea pengkaji bagi membincangkan secara lebih mendalam serta terperinci berkaitan metodologi kajian. Hal yang demikian merujuk perbincangan berhubung akauntabiliti pengkaji kajian kes dalam melaksanakan kajian berkaitan pelaksanaan KBAT dalam subjek Pendidikan Islam di sekolah menengah.

OBJEKTIF KAJIAN

Kajian ini dijalankan bagi meneroka akauntabiliti pengkaji kajian kes berkaitan pengajaran guru Pendidikan Islam mengintegrasikan kemahiran berfikir aras tinggi di sekolah menengah

METODOLOGI KAJIAN

Berdasarkan perbincangan berhubung pelaksanaan KBAT dalam pengajaran guru Pendidikan Islam, aspek tersebut perlu dikaji berdasarkan kesesuaian metodologi kajian. Oleh yang demikian, kajian kualitatif menggunakan reka bentuk kajian kes amat sesuai diimplementasikan. Hal tersebut merujuk kepada kajian kes yang bersifat penerokaan mendalam terhadap sesuatu fenomena terutama dalam bidang pendidikan (Marohaini Mohd Yusoff, 1996, 2013). Namun, sebagai pengkaji kajian kes yang menggunakan pendekatan kualitatif, keperluan terhadap akauntabiliti sebagai kesediaan diri merupakan aspek penting (Nurul Hijja Mazlan, 2023) seperti yang dipersetujui oleh Creswell (1998, 2012, 2014), Creswell dan Crewell (2018), Marohaini Mohd Yusoff (2013) serta Merriam (1990, 2009). Selanjutnya, pemilihan peserta kajian adalah berdasarkan kriteria-kriteria yang telah ditetapkan oleh pengkaji bersesuaian dengan objektif kajian. Maka, lapan peserta kajian terdiri daripada empat guru Pendidikan Islam dan empat pakar pendidikan telah dilantik dalam kajian ini. Semua peserta kajian terlibat telah menyatakan persetujuan secara rasmi untuk menjadi peserta kajian tanpa sebarang paksaan (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021).

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Setelah kajian sebenar dilaksana di lapangan, akauntabiliti merupakan aspek penting yang wajar diberi penekanan terutama berkait dengan kajian kualitatif. Akauntabiliti yang dipegang oleh pengkaji ditetapkan sepanjang kajian terutama semasa di lapangan. Hal tersebut merujuk sifat kajian kualitatif khususnya kajian kes yang melibatkan peruntukan masa yang panjang dan lama (Mohammad Muslih, 2010) selari pendapat Merriam dan Tisdale (2016), Creswell dan Crewell (2018) serta Denzin (2023). Antara pegangan penting yang perlu diamalkan oleh pengkaji kualitatif yang berakauntabiliti dibincangkan seperti berikut:

Pertama: Mendalami Falsafah Penyelidikan

Berdasarkan falsafah penyelidikan, epistemologi menurut Blaikie (2007) merujuk teori pengetahuan iaitu bagaimana manusia mempunyai pengetahuan, kesedaran dan kepandaian (Siti Fatimah Bahari, 2010) tentang dunia di sekeliling dan bagaimana kita

tahu apa yang kita tahu (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011). Pengkaji menetapkan sendiri andaian epistemologi sebagai ‘bagaimana saya boleh memahami realiti?’.

Maka, andaian epistemologi kajian ini bagi meneroka pengajaran guru mengintegrasikan KBAT bercirikan interpretivisme, dalam konteks kajian ini menunjukkan bahawa fenomena sosial merupakan konsepsi daripada persepsi dan tindakan (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011) daripada pelaku sosial berkenaan dengan kewujudan fenomena tersebut (Merriam & Tisdale, 2016;). Justeru dapat difahami bahawa andaian epistemologi seperti dalam kajian ini melibatkan pengajaran guru adalah bersifat interpretivisme selari dengan ciri-ciri penerokaan mendalam (Mohammad Muslih, 2010; Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang dilaksanakan oleh pengkaji bertepatan dengan pandangan Mohammad Muslih (2010), Mohammad Adib (2011) dan Siti Fatimah Bahari (2010).

Berikutnya, andaian ontologi berdasarkan pandangan Blaikie (2007) ialah tuntutan serta andaian normal mengenai sesuatu realiti sosial yang berlaku dalam masyarakat dan bagaimana fenomena tersebut wujud (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011). Andaian ontologi juga merupakan andaian sesuatu fenomena ditafsir, berkembang dan interaksi di antara satu sama lain (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011) bagi setiap unit. Pendek kata, andaian ontologi ialah bagaimana kepercayaan kendiri terhadap realiti sosial tersebut (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2012; Nurul Hijja Mazlan, 2023).

Merujuk penerangan mengenai andaian ontologi, kajian yang dijalankan ini berkaitan pengajaran guru mengintegrasikan KBAT lebih berciri subjektivisme bertujuan menerangkan sifat realiti (Mohammad Muslih, 2010; Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang pelbagai dan dibina secara sosial (Mohammad Muslih, 2010; Merriam & Tisdale, 2016). Hal ini demikian kerana ciri subjektivisme bergantung kepada realiti sebenar (Blaikie, 2007) secara empirikal (Mohammad Adib, 2011) semasa kajian dilakukan (Marohaini Mohd Yusoff, 2013) seperti pedagogi yang digunakan oleh guru semasa pembelajaran dan pemudahcaraan (PdPC). Ciri subjektivisme juga berkaitan rapat antara pengkaji dengan kajian yang dilakukan serta penelitian sesuatu proses (Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang berlaku dalam sesebuah kajian (Denzin & Lincoln, 2000) yang melibatkan penerokaan oleh pengkaji sendiri (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011; Denzin, 2023) misalnya pengumpulan data berkaitan pelaksanaan pengajaran guru di sekolah.

Selain andaian dari segi ontologi dan epistemologi, aksiologi juga merupakan pertimbangan pengkaji dalam menentukan kesesuaian kajian yang dijalankan (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Aksiologi ialah nilai atau etika di dalam penyelidikan (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011; Denzin, 2023). Di dalam penyelidikan terutama kualitatif, pengkaji menemui paradigma mengenai persepsi atau andaian mengenai sesuatu kajian yang dilaksanakan (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011; Denzin, 2023). Justeru nilai atau etika menjadi pertimbangan berhubung hasil penyelidikan mampu menjadi bebas atau sebaliknya (Denzin & Lincoln, 2000; Nurul Hijja Mazlan, 2023). Hal yang demikian juga melibatkan pengkaji untuk terlibat dalam bias atau tidak adil (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011; Denzin, 2023). Maka, pertimbangan dalam kajian ini bertunjangkan fakta mengelakkan sesuatu perkara yang kurang adil atau bias (Mohammad Muslih, 2010; Mohammad Adib, 2011; Denzin, 2023).

Secara umumnya, berdasarkan andaian epistemologi berhubung interpretivisme dan andaian ontologi berkaitan subjektivisme serta andaian aksiologi menunjukkan bahawa kajian ini sesuai menggunakan paradigma kualitatif. Aspek demikian merujuk objektif kajian yang berkaitan dengan penerokaan yang lebih bersifat penekanan terhadap perkataan (Mohammad Adib, 2011; Nurul Hijja Mazlan, 2023). Justeru penekanan pengkaji lebih terhadap perkataan berbanding pengiraan data yang dikumpul dan dianalisis bertujuan memperoleh data secara lengkap dan terperinci (Bryman, 2008) berkaitan kajian pengintegrasian KBAT dalam pengajaran guru sinonim dengan paradigma kualitatif. Seterusnya data yang lengkap dan terperinci berdasarkan konteks subjektivisme yang merujuk kepada interaksi individu dalam masyarakat (Mohammad Adib, 2011), tingkah laku dan tindak balas individu terhadap sesuatu merupakan elemen realiti yang perlu diperoleh seterusnya diurai oleh pengkaji untuk dilaporkan. Justeru, kesesuaian penyelidikan yang mempunyai falsafah penyelidikan iaitu sistem kepercayaan dan andaian (Bureel & Morgan, 1979) mengenai pengetahuan berbentuk andaian realiti (Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang dihadapi dalam penyelidikan (ontologi) serta andaian mengenai pengetahuan manusia (epistemologi) (Siti Fatimah Bahari, 2010) dan nilai estetika menjadi asas (Mohammad Adib, 2011) kepada pengkaji dalam memilih metodologi yang sesuai digunakan dalam penyelidikan (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023) terutama kajian bersifat terperinci.

Kedua: Memilih Reka Bentuk Kajian

Berdasarkan andaian ontologi dan andaian epistemologi kajian, pengkaji menetapkan metodologi yang sesuai digunakan dalam kajian bagi memenuhi objektif kajian dan menjawab soalan kajian. Maka, berdasarkan kesesuaian antara falsafah penyelidikan dan objektif kajian serta soalan kajian, pengkaji memilih penyelidikan kualitatif menggunakan reka bentuk kajian kes. Hal ini demikian kerana kajian yang dijalankan oleh pengkaji berkaitan pelaksanaan pengajaran guru Pendidikan Islam mengintegrasikan KBAT melibatkan bidang sains kemanusiaan, maka reka bentuk kajian kes sesuai diimplementasi. Aspek tersebut merujuk pandangan Marohaini Mohd Yusoff (1996, 2013) yang menegaskan bahawa kajian yang menggunakan pendekatan kajian kes berupaya memandu pengkaji kualitatif dalam menjalankan kajian berdasarkan prinsip yang tepat (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Hal ini bersangkut-paut dengan keperluan bagi memenuhi objektif kajian dan menjawab semua soalan kajian khususnya bidang sains kemanusiaan (Merriam, 2009; Merriam & Tisdale, 2016) contohnya pengajaran guru di sekolah.

Pemilihan reka bentuk kajian kes dalam sesebuah kajian seperti kajian yang telah dijalankan turut didorong oleh faktor pengkaji ingin mendapatkan gambaran secara menyeluruh dan intensif bagi fenomena dikaji. Gambaran secara menyeluruh dan intensif melalui penyelidikan berbentuk kajian kes sangat penting memandangkan pengkaji perlu mendalami keseluruhan aspek kajian yang melibatkan komposisi pengajaran guru mengintegrasikan KBAT secara lengkap berdasarkan kerangka konseptual kajian. Bagi tujuan penerokaan keseluruhan komposisi tersebut, maka pengkaji perlu melakukan penelitian secara mendalam di lokasi kajian bagi menjelaskan kerumitan situasi sebenar yang kurang sesuai diukur menggunakan uji kaji atau tinjauan (Yin, 2009; 2018). Justeru, bagi melengkapkan komposisi-komposisi tersebut, maklumat boleh diperoleh hasil daripada penyelidikan berbentuk kajian kes (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Hal tersebut bersangkut-paut dengan pandangan Graziano dan Raulin (2004) serta Merriam dan Tisdell (2016) bahawa kaedah penyelidikan kualitatif seperti kajian kes merupakan kaedah penyelidikan yang sesuai berfokus kepada tingkah laku serta keadaan atau kejadian sebenar fenomena berlaku.

Selain itu, justifikasi pengkaji memilih reka bentuk kajian kes kerana kebergantungan bagi menjawab soalan kajian berdasarkan paradigma kualitatif. Hal tersebut berikutan soalan kajian yang perlu dijawab bagi memenuhi keperluan objektif kajian yang dibina oleh pengkaji sangat berkesinambungan empat faktor utama. Empat faktor tersebut ialah (1) tujuan kajian, (2) permasalahan kajian, (3) pengalaman pengkaji dan (4) kumpulan sasaran (Yin 2003, 2009, 2018; Merriam & Tisdell, 2016; Creswell & Creswell, 2018). Justeru bagi menjawab soalan-soalan kajian berdasarkan empat faktor utama tersebut, kajian kes merupakan reka bentuk kajian yang sesuai diimplementasi.

Ketiga: Disiplin Prosedur Pengurusan Data

Sebelum memilih strategi dalam menjalankan kajian kualitatif berbentuk kajian kes, terdapat lima komponen berbentuk tindakan yang dipertimbangkan seterusnya dilengkapkan oleh pengkaji sebelum menjalankan kajian mengikut prosedur-prosedur khas. Komponen tersebut ialah (1) membina soalan kajian, (2) mencadangkan skop kajian, (3) perkara-perkara yang perlu dianalisis, (4) mengaitkan data dengan skop kajian dan (5) kriteria untuk menaksir dapatan kajian. Lima komponen yang dinyatakan ini adalah berdasarkan saranan Yin (2003, 2018).

Pertama, pengkaji memulakan kajian dengan meneliti permasalahan kajian dan menilai isu-isu berkaitan seterusnya menimbangkan tajuk yang bersesuaian. Kemudian pengkaji melengkapkan kertas cadangan penyelidikan untuk disemak dan diluluskan oleh penyelia. Selepas semakan kertas cadangan penyelidikan dilaksana dan dipersetujui oleh penyelia, pengkaji membentangkan dokumen tersebut mengikut prosedur yang ditetapkan oleh pusat pengajaran. Pembentangan proposal tersebut juga dilengkapkan dengan protokol temu bual dan protokol pemeriksaan dokumen yang siap sedia diuji melalui kajian rintis serta disahkan oleh pakar dan penyelia pengkaji. Protokol-protokol yang disediakan oleh pengkaji tersebut berfungsi sebagai alat atau instrumen kajian (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021).

Sebelum kertas cadangan penyelidikan dibentang dan diluluskan oleh pihak pengajaran, pengkaji telah mengikut standard penyelidikan seperti mengisi borang secara dalam talian bertujuan mendapatkan kelulusan menjalankan kajian rintis daripada pihak Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan (BPPDP), KPM. Selepas surat dari BPPDP diperoleh, pengkaji selanjutnya mengemukakan permohonan menjalankan kajian kepada pihak universiti sebagai memenuhi etika penyelidikan. Setelah mendapat kebenaran untuk menjalankan kajian daripada dua organisasi utama berkaitan, pengkaji kemudian menghantar salinan surat kebenaran tersebut kepada Jabatan Pendidikan Negeri (JPN) beserta permohonan untuk menjalankan kajian rintis di lokasi kajian terpilih. Surat kebenaran menjalankan kajian rintis yang diperoleh dari JPN dilampirkan bersama surat kelulusan menjalankan kajian dan pengutipan data daripada BPPDP diserahkan kepada pihak

pentadbir peserta kajian rintis. Sepanjang menjalankan kajian rintis, pengkaji melaksanakan tanggungjawab tersebut seolah-olah menjalankan kajian sebenar di lapangan. Hasil kajian rintis yang dilaksanakan turut dibincangkan bersama penyelia dan penambahbaikan kedua-dua protokol pengumpulan data dilaksanakan.

Prosedur kajian di lapangan sebenar dilaksanakan selepas kajian rintis diselesaikan. Sebelum menjalankan kajian lapangan sebenar, pengkaji langsung berhubung dengan ‘*gatekeeper*’ iaitu pentadbir sekolah dan peserta kajian sementara menunggu kebenaran menjalankan kajian diperoleh dari pihak BPPDP. Pengkaji mengambil tindakan demikian kerana mempertimbangkan pelbagai faktor seperti kesediaan pihak pentadbir sekolah menerima kehadiran pengkaji dalam menjalankan kajian di samping mencari peluang mendapatkan data dengan melihat persekitaran di lokasi kajian. Selain itu, pengkaji mencari inisiatif bertindak awal menghubungi “*gatekeeper*” bagi mendapat gambaran persekitaran kajian dan merinjau “*do and don’t*” di lokasi kajian. Aspek tersebut dititikberatkan oleh pengkaji memandangkan kajian yang dijalankan memperluangkan ‘*prolong engagement*’ dan ‘*natural setting*’ selari dengan keperluan kajian kualitatif (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Di samping itu, pengkaji berusaha mendapatkan gambaran berdasarkan persekitaran lokasi kajian setelah mendapat persetujuan ‘*gatekeeper*’ seperti maklumat di papan kenyataan sekolah. Dalam masa yang sama, kesempatan digunakan oleh pengkaji untuk membiasakan diri di persekitaran lokasi kajian seperti cadangan Creswell (2014) agar aspek tersebut berpotensi membina perhubungan positif bersama peserta kajian dan membiasakan diri di setiap lokasi kajian (Merriam & Tisdale, 2016; Denzin, 2023, Nurul Hijja Mazlan 2023).

Seterusnya, setelah pihak pengurusan sekolah memberi kebenaran untuk menjalankan kajian (sama prosedur seperti kajian rintis), pengkaji segera berjumpa dengan semua peserta kajian bagi menjalan dan merekodkan data serta maklumat awal. Sebelum itu, sebagai langkah persediaan dan panduan kepada pengkaji sebelum menjalankan kajian lapangan bagi memastikan kajian kes yang dijalankan mencapai matlamat sebenar dengan mengambil berat dan memahami prosedur kajian seperti berikut: (1) Melakukan tinjauan awal terhadap kajian kes, (2) mengetahui prosedur bidang kajian kes, (3) mengetahui soalan kajian kes dan (4) mengetahui panduan menulis laporan kajian kes. Oleh yang demikian, berdasarkan tindakan (1) sehingga (4) jelas menunjukkan bahawa pengkaji perlu mematuhi prosedur kajian berdasarkan skop kajian yang tepat meliputi lokasi kajian, peserta kajian serta prosedur pengumpulan data dan prosedur penganalisisan data yang dipersetujui oleh peserta kajian. Kesemua prosedur yang telah dinyatakan memenuhi cadangan Yin (2018) berkaitan tindakan yang wajar dilaksanakan oleh pengkaji kualitatif bagi memastikan kajian kes dijalankan secara beretika dalam memenuhi ciri-ciri penyelidikan secara mendalam dan terperinci.

Keempat: Prosedur Pengumpulan Data

Berhubung kaedah pengumpulan data, pengkaji menggunakan dua kaedah utama iaitu temu bual separa berstruktur dan pemeriksaan dokumen.

Pertama ialah temu bual. Kaedah utama yang digunakan adalah temu bual secara bersemuka dan talian (maya). Temu bual secara bersemuka (Creswell, 2014; Creswell & Crewell, 2018) dilaksanakan oleh pengkaji bukan sekadar mendapatkan respon tetapi untuk memahami makna serta pengalaman yang dilalui oleh setiap peserta kajian. Dalam konteks tersebut, peserta kajian perlu menceritakan semula serta berkongsi pengalaman mereka terhadap pelaksanaan KBAT dalam PdPC untuk dilaporkan oleh pengkaji. Justeru untuk proses pengumpulan data, pengkaji telah menjalankan temu bual untuk mendapatkan sebanyak mungkin data berkaitan pengintegrasian KBAT dalam pengajaran guru Pendidikan Islam di sekolah berpandukan objektif kajian yang ditetapkan. Malah, prosedur temu bual juga dilaksanakan secara maya seperti penggunaan aplikasi *Google Meet*, *whatsapp* dan *telegram*. Penggunaan aplikasi semasa bertujuan pengumpulan data dengan penggunaan telefon sangat sesuai diimplementasi (Patton, 1990; Denzin, 2023) memandangkan proses pengumpulan data berhadapan kekangan terutama ketika berlaku pandemik Covid-19.

Dalam kajian ini, pengkaji telah menyediakan protokol temu bual yang digunakan sepenuhnya sepanjang pengumpulan data dilaksanakan. Protokol temu bual tersebut telah disahkan oleh penyelia pengkaji dan diubahsuai setelah kajian rintis dilaksanakan sebelum digunakan sepenuhnya di lapangan kajian sebenar. Seperti kajian rintis, penggunaan nota lapangan, memo, catatan dan jurnal diaplifikasi sepenuhnya sepanjang kajian dilaksanakan. Dalam masa yang sama, penggunaan teknologi maklumat (Nurul Hijja Mazlan, 2023) seperti peringatan dan simpanan video di email seperti yang dilaksana oleh pengkaji semasa kajian rintis turut diaplifikasi semasa kajian dijalankan di lapangan sebenar (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023).

Penggunaan kaedah temu bual yang dilaksanakan oleh pengkaji berdasarkan justifikasi yang telah diterangkan menepati pandangan Patton (1990) yang menyatakan bahawa kaedah demikian bertujuan memahami pengalaman lepas peserta kajian. Hal ini demikian kerana kaedah temu bual merupakan teknik yang baik untuk mengumpul data (Yin, 2009, 2018), malah Merriam (1990, 2009) serta Merriam dan Tisdale (2016) menyetujui pandangan Yin (2009, 2018) dan Maxwell (1996). Merriam (2009) serta Merriam dan Tisdale (2016) berpendapat serta bersetuju memandangkan kaedah temu bual membantu peserta kajian memberi pandangan terhadap perkara yang tidak berupaya diperhatikan oleh pengkaji. Hal ini bermakna, penghuraian pengalaman lampau peserta kajian serta situasi yang pernah dialami (Nurul Hijja Mazlan, 2023) oleh peserta kajian berkaitan pengajaran dalam mengintegrasikan KBAT tidak dapat dilaksanakan pemerhatian semata-mata tetapi dapat di‘cungkil’ oleh pengkaji hasil temu bual (Mohammad Muslih, 2010; Merriam & Tisdale, 2016; Yin, 2018).

Kedua ialah pemeriksaan dokumen. Selain temu bual, pengkaji turut menjalankan pemeriksaan dokumen seperti rekod awam dan rekod peribadi menggunakan protokol pemeriksaan dokumen.

Rekod awam dan rekod peribadi merupakan dokumen yang perlu diperiksa oleh pengkaji berdasarkan saranan Creswell (2014) serta Creswell & Crewell (2018). Antara pemeriksaan dokumen oleh pengkaji terhadap peserta-peserta kajian menggunakan rekod awam seperti buku rekod mengajar guru, Dokumen Standard Kurikulum dan Pentaksiran (DSKP), salinan slaid pembentangan, bahan penataran, koleksi penerbitan ilmiah, buku teks, senarai inventori, buku rujukan, fail peribadi guru, dokumentasi kerja murid, rekod ujian, lembaran peperiksaan murid, minit menghadiri mesyurat, nota guru, nota edaran, senarai semak murid, peta dan sijil-sijil. Pemeriksaan dokumen tersebut bertujuan menganalisis temu bual ke atas data dokumen berbentuk teks (Othman Lebar, 2009) yang dikategorikan sebagai rekod awam (dokumen rasmi sekolah) (Bogdan & Biklen, 1998, 2003). Justeru pengkaji perlu memperoleh dokumen tersebut daripada pihak pentadbiran sekolah, panitia mata pelajaran, koleksi peserta kajian, bahan sumber media sekolah dan pusat sumber sekolah. Dokumen rasmi selanjutnya dianalisis oleh pengkaji bagi tujuan triangulasi data. Dengan persetujuan antara peserta kajian seperti yang tertera berdasarkan surat persetujuan peserta kajian, dokumen-dokumen tersebut diimbas atau difotostat untuk diinterpretasi, diteliti dan dijadikan sebagai rujukan oleh pengkaji semasa prosedur pengumpulan data dan penganalisisan data (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023) terutama proses triangulasi data.

Untuk melengkapkan pemeriksaan dokumen selain rekod awam bagi tujuan pengumpulan data, dokumen peribadi peserta kajian juga digunakan. Dokumen peribadi termasuk perancangan tahunan, takwim tahunan sekolah, laporan kendiri pegawai, diari dan catatan kendiri peserta kajian. Dokumen-dokumen peribadi peserta kajian diperlukan oleh pengkaji bertujuan mendapatkan data lebih mendalam (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023) terutama dalam usaha menyokong proses triangulasi data (Marohaini Mohd Yusoff, 1996; Bogdan & Biklen, 1998, 2003; Merriam, 2009; Merriam & Tisdale, 2016). Berdasarkan kajian ini, kebanyakan dokumen peribadi milik peserta-peserta kajian dikumpulkan oleh pengkaji yang lazimnya bersifat tertanam (*grounded*) seperti draf dan kerangka kerja selari pendapat Marohaini Mohd Yusoff (2013).

Justeru pengkaji mengambil tindakan aktif mengimbas semua dokumen yang diperoleh dan menyimpannya di dalam fail dengan berpandukan kod-kod yang dibina. Hal yang demikian bertujuan memudahkan pengkaji menguruskan dokumen-dokumen untuk disemak seterusnya menilai kembali data-data yang diperoleh. Menurut Denzin (2023), tindakan yang dilaksana secara profesional seperti mengimbas serta menyimpan dokumen bagi tujuan pengurusan data berupaya membantu pengkaji melaksana kajian secara praktikal. Malahan kajian yang diselenggara dengan tepat seperti disimpan dalam fail yang selamat berfungsi menyelamatkan data (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021). Dalam masa yang sama tindakan demikian berupaya memudahkan pengkaji melaksana triangulasi data secara lebih cekap (Yin, 2018).

Kelima: Prosedur Penganalisisan Data

Prosedur penganalisisan data dijalankan secara pembentuk tematik kajian sepadan pendekatan deduktif (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Justeru setelah pengkaji melakukan pengumpulan data mentah bersumberkan temu bual dan penelitian serta pemeriksaan dokumen, data-data tersebut dikumpul dan ditranskrip (temu bual) serta diinterpretasi (pemeriksaan dokumen). Proses transkripsi hasil prosedur pengumpulan data dianalisis secara berperingkat sehingga berjaya membentuk tematik kajian (Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang disesuaikan oleh pengkaji berdasarkan pandangan Creswell (2014) serta Creswell dan Creswell (2018) melibatkan proses mengorganisasi data, memahami data, mengekod, mewujudkan tematik kajian berpandukan protokol triangulasi data (Farmer, Robinson, Elliott & Eyles, 2006) serta membuat kesimpulan dan verifikasi.

Pertama, setelah pengkaji memperolehi data, transkripsi data daripada temu bual dilakukan dan proses mengorganisasi data segera dilaksanakan. Pengorganisasian data dilakukan oleh pengkaji bagi tujuan mengakses dan pemeriksaan data secara manual yang melibatkan proses penyaringan, pembentangan serta membentuk kesimpulan keseluruhan data secara bersepudu. Pengorganisasian data yang dilakukan dengan tindakan pengkaji meletakkan asas berdasarkan objektif kajian (Nurul Hijja Mazlan, 2023) supaya semasa proses penganalisisan data dilakukan, kajian yang dilaksanakan lebih terarah kepada menjawab soalan-soalan kajian. Dalam masa yang sama, semakan transkripsi seperti dengaran semula dan semakan penulisan menjadikan penganalisaan data lebih stabil dan terancang (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Oleh itu, pengkaji meletakkan label data kepada (a) bahan transkrip data temu bual dan (b) bahan intrepetaasi data pemeriksaan dokumen. Selanjutnya, semua maklumat (a) dan (b) disaring, dibentang dan dirumus secara sistematik terutama berhubung prosedur triangulasi data berpandukan protokol triangulasi data (Farmer, Robinson, Elliott & Eyles, 2006).

Untuk tujuan pengoperasian kajian secara berkesan, pengkaji mengorganisasi data dengan menggunakan perisian *Word* bertujuan memudahkan pelaporan diselesaikan seperti dipersetujui oleh Nurul Hijja Mazlan (2023). Justifikasi pengkaji memilih penggunaan perisian *Word* kerana mudah menggunakan perkataan yang berulang-ulang, kreativiti penggunaan warna dan carta di samping menjimatkan masa dengan penggunaan *find* (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023). Selain itu, untuk proses mencari perkataan berulang menggunakan program tersebut memberi kesan terhadap tanggungjawab pengkaji membina tematik kajian secara manual serta merujuk catatan-catatan tertentu (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021). Data-data yang dianalisis menggunakan perisian *Word* selanjutnya diselamatkan dengan penggunaan fail yang pelbagai dengan disimpan di dalam *pendrive*, *harddrive*, sistem D dan fail apungan di komputer peribadi bertujuan mengelak masalah kehilangan data (Nurul Hijja Mazlan, 2023).

Kedua, memahami data. Memahami data merupakan aspek yang penting kepada pengkaji dalam meletakkan proses kefahaman yang tinggi terutama apabila penganalisisan data dijalankan. Memahami data memerlukan pengkaji untuk sentiasa membaca dan melazimkan diri dengan data dengan mendengar kandungan temu bual dari audio dan pemeriksaan dokumen secara berulang (Yin, 2018). Proses demikian berupaya memberi kesan terhadap kajian terutama dalam mencari titik keseimbangan antara kefahaman pengkaji dan kandungan maklumat yang diperoleh daripada peserta kajian (Denzin, 2023). Proses tersebut juga merupakan sebahagian sebatian aktiviti pengkaji bagi mengenal pasti tema kajian dan pola-pola yang timbul semasa proses memahami data. Selain itu, semasa proses memahami data dijalankan, pengkaji tidak membuat sebarang keputusan awal terhadap tema dan pola yang diperoleh kerana pengkaji masih perlu berusaha melazimkan data secara konsisten (Yin, 2018).

Proses pengkaji melazimkan diri dengan data melalui pelbagai catatan merupakan langkah penganalisisan data secara terancang (Nurul Hijja, 2023). Hal ini demikian kerana tindakan tersebut membolehkan pengkaji membuat banyak pertimbangan data secara luwes dan penuh kepekaan (Denzin, 2023). Kepakaan semasa menganalisis data merupakan cadangan tindakan yang dipersetujui oleh Miles dan Huberman (1984) apabila pengkaji melazimkan diri dengan data yang banyak bersumberkan pelbagai catatan. Oleh yang demikian, catatan ringkasan protokol temu bual, catatan refleksi serta catatan memo memainkan peranan penting supaya maklumat yang diperoleh oleh pengkaji mampu ditriangulasi secara sistematik, proses penghuraian data lebih kemas dan mudah difahami serta berfungsi sebagai asas penerokaan kajian yang ideal (Yin, 2018).

Ketiga, mengekod. Mengekod merupakan proses yang dilaksanakan oleh pengkaji bagi memastikan petikan yang mempunyai maklumat yang boleh dianalisis dan dilaporkan bermula dari kegiatan mengumpul data yang pertama. Menurut Miles dan Huberman (1994), mengekod penting sebagai sumber untuk memahami maklumat dan boleh digunakan untuk semakan fokus kajian (Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang dijalankan melalui data yang telah disalin seperti dari rakaman audio serta catatan kerja lapangan. Selanjutnya pengkaji perlu menjalankan semakan berfokus ke atas data mentah seperti yang dipersetujui oleh Miles dan Huberman (1984, 1994) dan proses tersebut diteruskan semasa prosedur pengumpulan data sehingga penganalisisan data dilaksanakan. Oleh yang demikian, pengkaji perlu cakna dan berhati-hati dalam proses tersebut memandangkan dalam kajian kualitatif mempunyai data yang banyak untuk direkodkan (Yin, 2018). Justeru semasa proses mengekod, pengkaji perlu mahir melaksanakannya supaya data yang dikod boleh dianalisis agar kelihatan seperti karangan lengkap (Merriam, 1998; Denzin, 2023).

Dalam kajian ini, hasil daripada aktiviti mengekod menggunakan *provisional coding* dan *axial coding*, pengkaji menyusun semua data dengan penstrukturran yang mudah sebagai usaha memaham kod-kod tersebut bertujuan merangka gambaran tematik yang sesuai. Penstrukturran tersebut dipecahkan kepada bahagian-bahagian yang lebih kecil supaya kategori tema lebih kuat dan

mempunyai sandaran yang kukuh. Hal demikian menyokong tindakan pengkaji dalam membentuk gambaran tema secara lengkap supaya selari dengan objektif kajian dan menjawab soalan kajian. “Sambil menyelam minum air” merupakan peribahasa yang menggambarkan tindakan pengkaji dalam menjana kod supaya dapat membentuk tematik kajian. Berikut merupakan suatu konvensyen pengekodan (Nurul Hijja, 2023) yang dilaksanakan oleh pengkaji berdasarkan laporan kajian sebenar berdasarkan misal seperti TB1SBPLB-08 (TB1: Temu bual 1; SBPLB: sekolah SBP luar bandar; 08: data temu bual-teks) (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021).

Keempat ialah mewujudkan tematik kajian. Tematik kajian dibentuk selepas aktiviti mengekod dilaksanakan (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Bagi proses mewujudkan keseluruhan tematik kajian, teknik yang digunakan oleh pengkaji ialah (1) membuat hitungan, (2) menentukan tema serta pola, (3) mengelompokkan tema dan (4) mengumpulkan rangkaian bukti bagi tujuan membuat perkaitan persepsi dan teori. Kesemua teknik yang dinyatakan digunakan oleh pengkaji dalam mewujudkan pelbagai tema dan kategori berdasarkan saranan Miles dan Huberman (1984, 1994). Maka, sebelum proses mewujudkan tematik kajian, pengkaji sentiasa berusaha memaham, berterusan melazim, menyaring, membentang dan membiasakan diri dengan membuat justifikasi terhadap data-data kajian secara terancang (Nurul Hijja Mazlan, 2023). Oleh yang demikian, pengkaji sentiasa merujuk kajian literatur dan kerangka konseptual yang telah dibina. Hal tersebut membolehkan pengkaji membandingkan kesepadan antara tema semasa proses pembinaan tematik kajian.

Setelah berjaya membina tematik kajian, pengkaji menentukan pula kekerapan kemunculan tema tersebut seperti yang dipersetujui oleh Merriam (2009) serta Merriam dan Tisdale (2016). Oleh itu, pengkaji merujuk pola-pola yang muncul berulang kali kesan daripada penganalisisan data melalui aktiviti mengekod dan dicatat secara keseluruhan bertujuan memudahkan pengorganisasian semua kelompok tema. Pengkaji juga lebih berhati-hati terhadap pola yang kelihatan sama tetapi sebenarnya berbeza. Maka, pola-pola yang muncul diteliti kembali dan dikelompokkan mengikut kesesuaian tematik kajian. Dalam masa yang sama, pengkaji membuat padanan kembali keseluruhan tematik kajian supaya laporan kajian kes yang disediakan berstruktur dan berkesinambungan. Hal yang demikian seperti pendapat Nurul Hijja Mazlan (2023) yang bersetuju bahawa tematik kajian yang berkesinambungan menyokong tindakan pengkaji kualitatif terutama semasa proses triangulasi data berpandukan protokol triangulasi data (Farmer, Robinson, Elliott & Eyles, 2006).

Langkah terakhir dalam membina tematik kajian ini ialah membuat kesimpulan dan verifikasi. Membuat kesimpulan daripada keseluruhan data dan seterusnya pembinaan tematik kajian serta penyediaan laporan kajian merupakan langkah penyelesaian keseluruhan prosedur penganalisisan data. Dalam konteks tersebut, pengkaji sentiasa menilai kembali dan membuat verifikasi secara mendalam setiap prosedur penganalisisan data (Nurul Hijja Mazlan, 2023) yang dilakukan supaya laporan kualitatif yang dihasilkan merupakan kajian yang berkualiti (Yin, 2023).

Lanjutan daripada proses membina kesimpulan, pengkaji turut melaksanakan teknik membentuk kesimpulan. Teknik tersebut merupakan asas dan rujukan kepada usaha pengkaji dalam mengelompokkan data, pembentukan keseluruhan tematik kajian, pengumpulan maklumat sedia ada untuk melengkapkan kajian dan menghurai data yang belum lengkap menggunakan matriks kajian. Proses tersebut bertujuan membentuk kesimpulan yang berfungsi memudahkan pengkaji membuat verifikasi. Seterusnya, tindakan menverifikasi membantu pengkaji memastikan data dikelompokkan bagi mewujudkan tematik kajian secara sistematik. Verifikasi juga sangat memerlukan proses triangulasi data kerana kaedah tersebut berfungsi sebagai pelengkap data kajian sehingga sampai ke tahap ‘*point of saturation*’ atau mencapai tahap ketepuan data. Tujuan mencapai tahap ketepuan data bagi menghasilkan kajian kualitatif yang berkualiti (Yin, 2023) serta melengkapkan kajian yang bersifat komprehensif selari falsafah penyelidikan (Merriam & Tisdell, 2016; Nurul Hijja Mazlan, 2023).

Sebagai rumusannya, pengkaji telah mengambil inisiatif dengan mengekalkan akauntabiliti dalam kajian yang dijalankan. Akauntabiliti sebagai pengkaji kualitatif penting bagi mengekalkan kualiti kajian seperti dipersetujui oleh Nurul Hijja Mazlan (2023). Pendek kata, kejuuran pengkaji kualitatif terutama semasa di lapangan penting dalam memastikan kajian yang dilaksanakan menepati kajian bersifat penerokaan terutama dalam mengelak bias (Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Yin 2018). Malah, tindakan pengkaji seperti *member-checking* dan triangulasi data berpandukan protokol triangulasi data (Farmer, Robinson, Elliott & Eyles, 2006) berupaya mengekalkan kekuatan kajian kes, kesahan data dan kebolehpercayaan data (Mohammad Muslih, 2010; Merriam & Tisdale, 2016; Mohd Zaidi Mohd Zeki, 2021; Nurul Hijja Mazlan, 2023) malah berfungsi mengukuh kredibiliti pengkaji terutama mengukuh ketepatan kajian kualitatif (Nurul Hijja Mazlan, 2023).

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, pengkaji menyifatkan bahawa kajian ini mempunyai kekuatan yang berkesinambungan daripada prosedur pengurusan data yang dirancang seterusnya dilaksanakan secara terperinci dan berstruktur. Malah, aspek tersebut turut memberi kesan terhadap keupayaan pengkaji melengkapkan objektif kajian dan menjawab soalan kajian secara tepat.

Selanjutnya, berdasarkan prosedur data yang tepat membuktikan perihal akauntabiliti dan integriti iaitu kejujuran (*trustworthiness*) pengkaji kualitatif yang sangat berkait rapat dengan elemen kesahan dan kebolehpercayaan data. Kejujuran dalam kajian kualitatif adalah faktor penting disebabkan kebanyakan data kajian melibatkan komitmen antara pengkaji dan peserta kajian. Ringkasnya, akauntabiliti pengkaji dalam melaksanakan kajian kualitatif merupakan aspek penting yang perlu dititikberatkan.

Research and Publication Ethics Statement

For the purpose of this study, data has been gathered with each respondent's prior consent to provide feedback. No names or other personally identifiable information is gathered, so no identities are disclosed in this paper. Based on the information gathered and the defined study objectives, an objective analysis has been made.

Contribution Rates of Authors to the Articles

All authors contributed to the preparation of this paper.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflict of interest.

References

- Blaikie, N. (2007). *Approaches to social enquiry*. United Kingdom: Polity Press.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research of education: An introduction to theory and method* (3rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2003). *Qualitative research of education: An introductory to theories and methods* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Bryman, A. (2008). *Social research methods* (3rd ed.). New York: Oxford University Press.
- Burrell, G. & Morgan, G. (1979). *Sociological paradigms and organisational analysis*. London: Heinemann.
- Cresswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed approaches* (4th ed.). SAGE Publications, Thousand Oaks.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. London: SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston: Pearson.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications,
- Creswell, W. J., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage Publications.
- Denzin, N., & Lincoln, Y. S. (2000). *Handbook of qualitative research*. London: SAGE Publications.
- Denzin, N. (2023). *Handbook of qualitative research*. (6th. ed.). London: SAGE Publications.
- Farmer, T., Robinson, K., Elliott, S. J., & Eyles, J. (2006). Developing and implementing a triangulation protocol for qualitative health research. *Qualitative Health Research*, 16(3), 377–394.
- Graziano, A. M., & Raulin, M. L. (2004). *Research methods a process of inquiry* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacoon.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2018a). Laporan Tahunan 2017 Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia. Putrajaya, Malaysia, Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2018b). *Quick facts 2018 Malaysia educational statistics*. Putrajaya, Malaysia, Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Pendidikan.
- Marohaini Mohd Yusoff. (1996). *Perlakuan dan proses mengarang pelajar Melayu dalam bilik darjah tingkatan empat - Satu kajian kes* (Unpublished doctoral dissertation). Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Marohaini Mohd Yusoff. (2013). *Penyelidikan kualitatif: Pengalaman kerja lapangan*. Penerbitan Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Masnah Ali Muda. (2016). Evolusi dasar kurikulum ke arah transformasi pendidikan. Dlm: *Pendidikan nasional dalam transformasi pendidikan nasional antara aspirasi dan anjakan*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya Press.
- Maxwell, J. (1996). *Qualitative research design: An interactive approach*. Thousand Oaks: SAGE Publications,
- Merriam, S. B. (1988). *Case study research in education: A qualitative approach*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B. (1990). *Case study research in education: A qualitative approach* (3rd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (Fourth). John Wiley & Sons, Inc.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Miles, M. B., & Hubberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Mohd Zaidi Mohd Zeki. (2021). Pengajaran guru Pendidikan Islam mengintegrasikan Kemahiran Berfikir Aras Tinggi di Sekolah Menengah (Doctoral Dissertation, Universiti Malaya). Kuala Lumpur: Universiti Malaya.
- Mohd Zaidi Mohd Zeki, Noor Muslieh Mustafa Kamal, Riyati Hidayat, Nurul Hijja Mazlan & Nurulaini Moshidi. (2021). Cadangan Penyelesaian Pengajaran Berkesan Guru Pendidikan Islam Mengintegrasikan KBAT, *Journal of Islamic Educational Research*, 6(1), 117-35.
- Mohammad Adib. (2011). *Filsafat ilmu: Ontologi, epistemologi, aksiologi, dan logika ilmu pengetahuan*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
- Mohammad Muslih. (2010). *Filsafat Ilmu: Kajian atas asumsi dasar, paradigma dan kerangka teori ilmu pengetahuan*. Yogyakarta: Belukar Press.
- Nurul Hijja Mazlan. (2023). *Kebolehgunaan Modul Pembelajaran Hibrid Penulisan Bahasa Melayu Tingkatan Satu: Aplikasi Kajian Kes dalam Penyelidikan Kualitatif Prosedur, Praktis, dan Aplikasi*. Sintok: UUM Press.
- Othman Lebar. (2009). *Penyelidikan kualitatif: Pengenalan kepada teori dan metod*. Perak: Universiti Pendidikan Sultan Idris Press.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative research and evaluation method* (3rd ed.). , Thousand Oaks: SAGE Publications
- Rajendran, N. S. (2008). *Teaching & acquiring higher order thinking skills: Theory & practise*. Perak: Universiti Pendidikan Sultan Idris Press.
- Rajendran, N. S. (2017). *Pengajaran dan penguasaan kemahiran berfikir aras tinggi Teori & amalan*. Perak: Universiti Pendidikan Sultan Idris Press.
- Siti Fatimah Bahari. (2010). Qualitative versus quantitative research strategies: Contrasting epistemological and ontological assumptions. *Jurnal Teknologi*, 17–28.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Newbury Park: SAGE Publications.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods* (6th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.